

MUTRIKUKO HERRI-ALDIZKARIA
2012ko urria 121. zenb.

KALAPUTXI

zure ziztada
behar dugu

KRAUSSIK

metal
gogorra

SOKARI TIRAKA, SUITZARA!

MUTRIKU 2022
GURE ERROTAK

Udazkenean,
luzatu
masajeatu
sendotu

zure gorputza

 estetika · fisioterapia

Zure amatek, gata erorteko

Domingo Ibaibarnaga, 3 - 20830 MUTRIKU
apain@apain.net - Tlf.: 943 60 42 29

apain

**Laserra,
eta ahaztu ...**

irakurtzeko... esateko daukazuna esateko... iragartzeko...
informatzeko... jakiteko... berri emateko...
gordetzeko... ezagutzeko... publizitatea egiteko...
eskatzeko... ikasteko... ezagutarazteko... kexatzeko...
agertzeko... ikusteko... jakinarazteko... adierazteko...
parte emateko... anuntziatzeko... eskertzeko... zoriontzeko...
azaltzeko... galdetzeko... pentsatzeko... erantzuteko...
iritzia emateko... kontatzeko...

KALAPUTXI
MUTRIKUKO HERRI ALDIZKARIA

aurkibidia

Informaziua	4
Zeuk esan	5
Puri-purixan	6
Bi hitzetan	8
Zientzia txokoa	10
Munduan zehar	11
Karenka	12
Lapazorrieixak	14
Kirola	15
Historixa	16
Kirola	18
Zorion agurrak	20
Argazki zaharrak	21
Agenda	22

Kalaputxi ez du bere gain hartzen aldizkarian adierazitako esanen eta iritzien erantzukizunik.

Argitaratzailea
Karenka komunikazio elkarte
Barrenkale, 12 behea - 20830 Mutriku.

Telefona

635 748 393

e-maila

kalaputxi@topagunea.com

kalaputxi2001@gmail.com

Bloga

kalaputxi.blogspot.com

Laguntzailea

Mutrikuko Udala

Kolaboratzaileak

Iñigo Andonegi, Josu Ituarte, Josu Larrañaga, Javi Castro, Malen Aldalur, Pedro Arreitunandia

Tirada

2.200 ale

Lege Gordailua

SS-787/01

ISSN

1579-4792

Inprimategia

EUSKALINPRI. Deba

Banaketa

Kalaputxi

iritzixa

DENETIK ETA DENENGANDIK!

Bada denbora tarte bat Hitzan ez nagoenetik. Tarte hori zabaldu egiten da Mutrikuri buruz idatzi nuen sasoiari erreparatzen badiot. Eta barrenak zor bat kitatzeko eskatzen dit.

Hitzan egon naizen denboran, herritar askorekin hitz egiteko aukera izan dut.

Batzuk zenbait gaitaz zer pentsatzen dudana galdetu ere egin gabe, alde aurretik erabaki dute zein den nire jarrera; zer naizen eta ez naizen erabaki dute nirekin hitz egin aurretik; hitz handien atzean ezkutatuta, edonoiz edozer esateko eskubidea dutenak ere ezagutu ditut ... pentsatzen dudana eta sentitzen dudana jabe egiten saiatuko direla esango nuke, eta tarteka, ez modu oso onean... baina tira!

Euren etxeetako ateak zabaldu dizkidaten asko ere egon dira, euren kontuetan muturra sartzen utzi didate, eta euren bihotzak zabaldu. Informazio bilketan lanean ez balitz, ziur aski, ezagutuko ez nituen pertsona zoragarri asko ere ezagutu ditut. Eta badira tartean, neure pentsamendu eta bihotzean marka utzi dutenak ere, marka oso berezia. Ez naiz hasiko izenak ematen; dauden lekuan daudela ere, uste baitut, eurek badakitela nori buruz ari naizen.

Eta orain denboraren joanarekin, atzera begiratu, eta gauza bat egiteke utzi nuela ikusi dut. Hor doa: bai batzuei eta bai besteei, **ESKERRIK ASKO!**

Esarak dio egunero ikasten dela zerbait. Baina egunero beharrean, denetik eta denengandik ikasten dela esango nuke nik!

Garbiñe Garagarza

Kultura Saila
Hizkuntza Politikarako Sailordetza

Gipuzkoako Foru
Aldundia

Mutrikuko Udaleko
Kultura eta Euskara Batzordea

telefonoak

Medikuak, anbulantziak, botikak

Larrialdiak	943 46 11 11
Anbulatorioa	943 60 43 00
DYA zentrala	943 46 46 22
Mendaroko ospitala	943 03 28 00
Zaintzako botikak:	
Otxagabia (Mutriku)	689 58 57 59
Apraiz (Mutriku)	630 05 50 97
Zalduegi (Deba)	669 26 22 02
Burgoa (Deba)	667 33 88 90
Etxeberria (Elgoibar)	943 74 01 40
Garitaonaindia (Elgoibar)	943 74 11 77
Yudego (Elgoibar)	943 74 12 93
Barrenetxea-Etxeberria (Elgoibar)	943 74 12 77

Udala, zerbitzuak...

Udaletxea	943 60 32 44
Udaltzaingoa	943 60 70 48
.....	679 16 25 00
Gizarte Ongizatea	943 19 50 81
Zaharren Egoitza	943 60 38 71
Turismo bulegoa	943 60 33 78
Bake Epaitegia	943 60 70 49
Alde Zaharra eraberritzeko zerbitzua	943 60 34 18
Kiroldegia	943 60 31 75
Liburutegia	943 60 41 82
Miruaiz Frontoia	688 64 31 80
Ur partzuergoa	902 30 22 22
Zakarrak eta traste zaharrak	943 70 07 99
Anai Arte	943 60 34 10

Irakaskuntza

Goizeko Izarra ikastola	943 60 36 75
San Miguel ikastetxea	943 60 31 95
Mutrikuko Institutua	943 60 35 45
Udal euskaltegia	943 60 30 94
Musika eskola	943 60 37 80
Haur eskola publikoa	943 60 41 19

Garraio zerbitzuak

Ansola Taxia	638 672 383
Anton Taxia	666 221 999
Xabi Taxia	656 289 026
Pesa autobusak	902 10 12 10
Eusko Trenbideak	902 54 32 10
Loiuko aireportua	905 50 50 05

Bestelakoak

Iberdrola	901 20 20 20
Kofradia	943 60 32 00
Posta zerbitzua	943 60 30 44
Gasolindegia	943 60 32 10

ordutegiak

Autobusak

MUTRIKUTIK → DONOSTIARA

Astegunak	7:00 / 10:00 / 13:30 / 19:30
Zapatuak	10:00 / 16:30
Jai egunak	10:00 / 19:30

DONOSTIATIK → MUTRIKURA

Astegunak	8:00 / 11:30 / 14:30 / 20:30
Zapatuak	11:30 / 19:30
Jai egunak	11:30 / 20:30

MUTRIKUTIK → BILBORA

ASTEGUNETAN GOIKO ERROTONDATIK

06:25 / 07:25 / 15:25

BILBOTIK → MUTRIKURA

14:10 / 18:10 / 20:10

MUTRIKUTIK → DEBA - MALLABIA

Astegunetan: 7:15etik 21:15era orduro.

Jai egunetan: 8:15etik 21:15era orduro.

MUTRIKUTIK → ONDARROARA

Astegunetan: 6:55etik 20:55era, orduro.

Jai egunetan: 7:55etik 20:55era orduro.

Trenak

Orduro ateratzen dira adierazitako ordu tartean.

DEBA → DONOSTIA → DEBA

Debatik	6:44 - 7:44 - ... - 21:44
Donostiatik	5:47 - 6:47 - ... - 20:47
Jai egunetan	8:44etan lehenengoa.

DEBA → BILBO → DEBA

Debatik	6:43 - 7:43 - ... - 20:43
Bilbotik	6:00 - 7:00 - ... - 20:00
Jai egunetan	8:43etan lehenengoa.

DEBA → EIBAR → DEBA

Debatik	6:43 - 7:43 - ... - 21:43
Jai egunetan,	8:43etan hasiko da
Eibartik	6:13 - 7:13 - ... - 21:13
Jai egunetan,	8:13etan hasiko da

IBAILAGUN EKIMENA MUTRIKUN

Ibai Lagun egitasmoaren baitan, Udalak, Debegesak eta herriko hainbat elkarte Mijoa ibaia auzolanean garbitzeko egitasmoa eta hondakinen inguruko sentilazazio jardunaldiak antolatu ditugu Mutrikun. Azaroaren 10ean egingo da ekimena, zapatuan, eta herri-tar guztiak, txiki zein handi, egun horretako ekintzetan parte hartzera gonbidatu nahi ditugu.

Ibaietan mota guztietako zaborra pilatzen dira, hein handi batean, gizakion arduragabekeriagatik. Ibailagun ekimena hori zuzentzeko asmoz dator; bere helburua, ibaiaren ingurumen-balioa zaindu eta mantentzea da.

Herriko elkarte eta ikastetxe guztiei luzatu zaie gonbidapena. Momentura arte, erantzuna ona ari da izaten. Bertan izango dira, besteak beste, Burumendi Mendi Taldea, Lapazorri, Txantxangorri, Natur Taldea, Guraso elkartea, eta Zero Zabor taldea.

Hitzordua jarrita dago: azaroak 10 zapatua, 09:30ean, udaletxe parean.

Mijoa ibaiaren garbiketa egingo dugu auzolanean. Arropa eroso eta zapata egokiak eramatea gomen-datzen da. Garbiketarako beharrezko diren eskularruak, zabor-poltsak, guraizeak... antolatzaileek eramango dituzte.

Egunerako plana ondoko da: 09:30ean batu eta, oinez zein autobusez, Pikupera joan. 10:00etan, ibaitik hondakinak atera. 11:30ak, hondakinak pilatu eta Goiko plazara eraman. 12:00etan, Goiko plazan, Ibailagun jaia: Ibitik ateratako zakar eta hondakinak plazan lagako dira gainerako herritarrek zenbat zabor jaso den ikus dezaten. Gainera, umeentzako jolasak eta nahi duen guztiarentzako birziklapen tailerrak egongo dira. 13:00etan, udaletxeko aterpean, dokumental bat ikusteko aukera ere egongo da. Amaitzeko, bertako produktuekin prestatutako lunch-a egongo da.

Ibaia garbitzeko bolondres izan nahi baduzue, aurretiaz eman behar duzue izena. Izan ere, tailerrak, aseguruak, otordua... prestatzeko hurbilduko den jende kopurua zein izango den jakitea beharrezkoa zaigu.

Izena emateko bi modu dituzue:

azaroaren 5a baino lehen, 943 82 01 10 telefonora deituta edo debaibaia@debegesa.com helbidera idatzita, edota ekimenaren bezperara arte Mutrikuko turismo bulegora zuzenduta.

Animatu zaitetze eta parte hartu, gure ibaiek merezi dute eta!

Udal Ingurumen Saila eta Debegesa

ATEZ ATEKOA ETA HOR KONPON! SISTEMAK

Atez atekoa:

Mutrikuarrok erantzukizunez jokatzera eta bizitzera bultzatuko gaitu, geuk sortutako hondakinak, neurri haundi batean, geuk bideratuko ditugulako, birziklatuz...

Bestalde, arduratsuago egingo gaitu, naturari askoz ere kalte txikiago egingo diogulako eta errausketa plantak sortuko lituzkeen osasun arriskuak ekidingo genituzkeelako.

Elkartasuna ere landuko litzateke, inori ez geniokeelako bizkarreratuko geuretzat nahi ez genukeen intzineradora.

Hor konpon! sistema:

Gaurko sistema litzateke. Negozioaren inguruan sortu eta mantendu nahi den sistema. Errausketa planta eraikitzeak 400 miloi inguruko kostua izango luke. Sistema hau mantendu ahal izateko gezurrak eta beldurra eragin beharrekoa: antza, gaixotasunak, muntaiak faltsuak...Gezur toxikoak!

Arduragabekeria ere lantzen da sistema honekin, zabor poltsan dena bildu, edukiontzietara bota eta erre dezatela...Baina Mutrikun ez!

Egoismora ere bultzatzen gaitu Hor konpon! sistemak, naturari etengabea egiten diogun kalteaz ez garelako jabetzen, birziklapenaren garrantzia albo batera uzten dugulako...

Zein baloretan landu nahi ditugu geure buruak?... eta gure umeak?

Aitor Andonegi

MILOI BAT KILO INGURU GEHIAGO

Bai, hala da.

Atez ateko sistema jarriko balitz, miloi bat kilo hondakin gehiago birziklatuko litzateke Mutrikun, urtero. Bai, bai, birziklatu.

Eta gaurko hondakin bilketa sistemarekin birziklatuko ez liratekeen miloi bat kilo inguru horiekin zer egingo litzateke? Erraustu, Zubietan egin nahi duten errauskailuan. Beraz, Gipuzkoako inguru horietakoak izorra daitezela!!

Ez ote gara alproja samarrak?

Jon Nabera

ARRIETA
AUTOZERBITZUA

Aliprox

J.M. Altzibar etorbidea · 943 60 31 01

Camping
Galdona

JATETXE ETA ERRETEGIA
Galdona Baserria

Tel. 943 60 35 09 MUTRIKU

MUTRIKU 2022

GARAPEN IRAUNKORRErako ESTRATEGIAK

MUTRIKU, 2011KO ABENDUA

“Prozesua duela urte eta erdi hasi zen, udaletxetik deitu zidaten garapen ekonomikoaren inguruko azterketa egin nezan. Lehenengo begiradan ikusi nuen egoera oso zaila zela, eta egun ere halakoxea da, baina garbi daukadana zera da: kanpoko faktoreak garrantzitsuak izanik ere, gure esku dagoela neurri handi batean arazoan irteera eta erantzuna. Ekonomia sektoreetan eta maila desberdinetan ari gara lanean. Hainbat lan-mahai eratu ditugu herriko arlo desberdinetako partaideekin. Mahai horietan, egunez eguneko lana eta plangintzak aurrikusten dira eta horiek martxan jarri...” Nekazaritza, Arrantza eta Akuakultura, Industria eta Merkataritza, Ostalaritza eta Turismo sailak dira egun martxan. “Nekazaritza mahaian udaletxeaz gain baserritarrak eta Debemen ere aritzen dira, mahaia oso dinamikoak dira, proposamen ugari izaten dira, proiektuak ere mahai horietatik pasatzen dira eta gauzak egiteko aukera ematen dute. Hilean behingo azoka martxan jarri da, eta jendearen onarpena izan du; marketing kanpaina ere jarri dugu abian herriko kontsumoa bultzatzeko... merkatu plazaren berrizketaren inguruan ere ari gara...”

Mutrikuk aukera handiak eskeintzen ditu eta horiek erabiltzen jakin behar dugu.

“Arrantza mailan, udaletxea, kofradia, arratzale izandakoak eta esperientzia dutenak, eta baita akuakultura eskola ere biltzen gara, zer egin itsasoan eta itsasotik ikusteko. Akuakultura mailan badaude lan proposamenak, bi espetziarekin lan egitekotan gara: abalon deituriko molusku bat (laparen antzekoa, merkatuan prezio handia duena) eta jatekoa den alga bat. Bi proiektu horiekin lana sortu nahi da. Euskal Herrian Akuakultura Eskola bakarra dago eta bera hementxe dugu; beraz, ahal dugun etekin guztia atera behar diogu”. Arrantza mailan, berriz, Mutriku artisau-arrantzan portu esanguratsua izatea nahiko lukete, Euskal Herrian erreferentzia izatea du helburua proiektuak. Industriaren arloa zailena dela dio Jose Rejok: “industria erakartzea zaila izateaz gain egoerak ez du batere laguntzen, proiektuak aurkitzen saiatzen ari gara, gure esku leudeken laguntzak gauzatuta.

Tel.: 646 351 352 - 943 60 47 78
943 20 10 95 (24 ordu)

Ntra. Sra.
de Begoña
EHORZKETA

Iriagirre z/g

Joseba Iñaki Eleizgarai
masajista eta osteopatia

Tel: 630 788 059 - Konte kalea 22, Mutriku

Lehen sektorean, arrantzan eta nekazaritzan, gauza garrantzitsuak ditugu eskeintzeko, industrian, berriz, ez.

**Zerbait lortu nahi baduzu,
zeuk jarri behar duzu indarra eta
gogoa; kanpotik ez du inork ezer
konponduko.**

Laugarren mahaia merkataritza, ostalaritza eta turismoa biltzen dira: hirugarren sektorea osatzen dutenak. "Mahai garrantzitsua da, joku handia emango duena. Mutrikuk indar handia izan dezake turismoa garatzeko orduan, gogoratu behar dugu Geoparkea, Nautilus museoa, Loja Zaharra... badi-tu hainbat azpiegitura kultural eta turistiko, ondo erabiliz gero, joku handia eman dezaketenak. Hainbat proiektutan ari gara lanean Eusko Jaurlaritzarekin, eta, egun ez badakigu ere zenbatekoa izango den emango diguten laguntza, badakigu proiektu garrantzitsu batean lagunduko digutela".

Guztia 2020ra begirakoa izanik, urtero egingo dira zenbait ekintza..."aurtengorako marketing kanpaina bat jarri dugu abian, herriko produktuen kontsumoa bultzatzeko, eta aurki kaleratuko dugu. Bi formatutan ikusiko da: alde batetik, ohiko posterrak aterako ditugu eta, bestalde, sare sozial berriak izango ditu euskarri, jende gaztearengana iristeko. Herrera begirako kanpaina izango da. Herriko merkataritza hobeto bizi dadin bi gauza behar dira: alde batetik, herrian bizi garenok gehiago erostea herrian eta, bestalde, kanpoko jendea erakartzea hemen erostera. Bigarren hori ez da erraza, baina... Ez dugu esan nahi kanpoan ez dugula erosiko, baina saiatuko gara herrian gehiago erosten; honela, gure auzokoa hobeto biziko da eta, era berean, gu ere elkarri laguntzen saiatuko gara. Eta gazteak ere (kanpoan gehien erosten dutenak eurak izanik) kontuan izan dezatela herrian ere dendak badaudela eta bertan erostea ona dela". Kanpainaren efektibitatea mugatua izango dela badakiten arren, kulturizatze lantzat hartu dute... "herrian erosi ahal baduzu ez erosi kanpoan". Era berean, produktu onak eskaini behar zaizkio, baina hori soka bat da: hemen erosiz gero, dendaria ere

Jose Rejo Rejo eibartarraren lan esperientzia ez da ez makala. IMHko sortzaile-etakoa izateaz gain hamabost urtez aritu zen zuzendari lanetan. DANOBAT koope-ratiban ere pertsonaleko zuzendari kargua bete zuen lau urtez. IDEKOko gerentea ere izan da eta Valladoliden Aeronautika enpresa bat sortu zuen. Duela pare bat urte Euskal Herrera itzultzea erabaki eta Mutrikun dugu gure artean.

animatu egiten da gauza gehiago ekartzera eta prezioekin ere jokatu du... Jakinarazi behar diogu herritarrari jaten eman behar diogula gure dendariari, baserritarrari, arrantzaleari, tabernariari... eta hala ez bada, lanpostu hori eta eskaintza hori galdu egingo dela. Zaila izan arren, tematu egin behar gara horrekin eta ezin dugu etsi, etengabeko kanpaina egin behar dugu. Jendeak jakin behar du gure barneko kontsumoak on egiten dugula denoi. Herrian kontsumitu herria hobeto bizi dadin, horixe da gakoa; hala ez badugu egiten, herriaren gainbehera azkartuko dugu".

"Turismoaren inguruan, Mutrikuk duen hirigune historikoa Gipuzkoako adierazgarrienetakoa da, Astigarribia, kobak, Nautilus... turismo-potentzial ikaragarria baloreen jarri behar duguna. Eta horrek ekonomian eragina izango duela sinisten dugu".

aparra *neguko moda prest!*
JANTZIAK - PITXIAK

Erdiko-kale, 29
Tfno.: 943 60 45 94

20830 MUTRIKU
(Gipuzkoa)

KALBAIXO JATETXEA

TELEFONOAK:
943 60 32 56
943 60 30 16
MUTRIKU

SAN JERONIMOAK, PUNTAREN-PUNTAN

Egin dute beste behin ere. Mijoako auzotarrek ez dute utzi euren auzoko jaia oharkabea pasatzen. Ohi duten bezala, ume, gazte zein heldu elkarrekin bildu eta bertaratzen diren guztiei ongi pasatzeko aukera eman diete. Askok izan dira joandakoa, gainera. Eta ezusteko gertaeraren bat edo beste egon den arren, auzotarrek ohiko umoreari eutsi diote, ongi baino hobeto ezagutzen duten formula erabiliz: lanean jai eta jaiean lan.

KOMIKIXA

Josu Ituarte "Pitxame"ren eskutik

KOSTALDEKO MUSEOAK ELKARREKIN LANEAN

Mutriku kide dela, Euskal Kostaldeko Museoen Sarea sortu dute. Elkarte sortu berria, lankidetza gunea da. Sortutako sarearen bitartez euskal itsas ondarea hedatzea eta sustatzea; kostaldeko eskaintza bateratua sortzea, museo produktu komunak garatuz; proiektuak partekatzea eta 'euskal kostaldea' marka turistikoa bezala bultzatzea lortu nahi dute.

Informazio gehiagorako:

www.euskalkostaldearenmuseoak.com
webgunea kontsulta daiteke.

UDALAK MAILEGUA ESKATZEKO BAIMENA JASO DU AHO BATEZ

Mutrikuko Udalak 450.000 euroko mailegua eskatzeko beharrezkoa zuen baimena jaso du. Batzar Nagusiek aho batez eman zioten onarpena. Alkatea pozik agertu zen Osoko Bilkuraren amaieran. "Udalak duen zorra errazago ordaindu ahal izateaz gain, gain-behera etorritako gure herria aurrera begira jartzen jarraitzeko aukera ere izango dugu, besteak beste, diru horri esker", nabarmendu zuen.

GERVASIO SANCHEZEN ARGAZKIAK ZABIEL KULTUR ETXEAN

Gervasio Sanchez argazki-kazetariaren lan nagusia ikusteko aukera izan dute mutrikuarrek urriaren 17a bitartean. Artistak azaltzen zuenez, Desagertuak deitutako argazki bildumak ez daudenen oroimena gordetzen du: "Amerika Latinoko, Asiako eta Europako hamar herrialdetan desagerturiko pertsonen oroimen lurperatua ahanzturatik ateratzeko borrokaren adierazpena da".

ASTAPUTZ ERRALDOIA EGUZKITZA BASERRIAN

Irudi batek mila hitzek baino gehiago balio duela esatean honakoa adibide garbia. Ikusi besterik ez dago Eguzkitza baserritik jaso dugun argazkia. Asier Mauleonek eskuartean daukan astaputzaren tamaina, galanta da!

Udazkeneko jaki preziatuak dira perretxikoak, onddoak... denak jangarriak ez badira ere, begira nolako pieza erraldoia utzi digun naturak oraingoan.

JARRI-TOKI Jatetxea

- Egunekeo menua eta karta
- Familia giroko bazkariak
- Enpresa bazkariak
- Ezkontza, bataio, Jaunartze...

Tel. 943 60 32 39 MUTRIKU

*Gizonezkoen
ileapaindegia*

IMOTZ

Erdikokale, 34 - behea MUTRIKU Tel.: 943 60 41 62

JOLASEAN IKASTEN!

Gaur egungo gizartean, eta aspaldian jasaten ari garen krisiarekin inoiz baino gehiago, nahiko argi dago hemendik aurrera inoiz baino garrantzitsuago izango dela formazio on bat izatea, orokorrean ikasketa gutxi dutenek oraindik zailago izango dutelako etorkizunean lan bat aurkitzea.

Hori dela eta, guraso garenok izaten dugu kezka bat: nola lortu gure seme-alabek ikasketei behar duten garrantzia ematea. Ni ez naiz horretan aditua, bakoitzak bere trukuak ditu, baina behin pertsona bati entzun niona sinisten dut: umeak garenan dugun curiositateak demaseko indarra dauka, eta hori da landu behar dena, ondo bideratu eta elikatutako curiositate hori izan daiteke, agian, etorkizunean ikasteko zaletasuna indartzen lagunduko diguna.

Eta sarrera horrek lagunduko dit nire ustez oso interesgarria den liburu bat aurkezten: *Zientzia haurrentzat segundu gutxian* izeneko liburua. Liburua Elhuyar argitaletxeak argitaratu du eta egilea Jean Potter amerikarra bada ere, euskaraz publikatuta dago Elhuyareko Enara Azkuek egindako itzulpenari esker.

Liburua 8-12 urteko umei zuzenduta dago, baina txikiagoak ere gustura aritzen dira, eta zaharragoak zer esanik ez!! Izenburuan zientzia hitza dakar, baina ez dezala inork pentsa aspergarria edo zaila denik, orrialde bakoitzean esperimentu bat dakar (108 dira), 10 minututan egiten dena, eta kontzeptu zientifikoak lantzen diren arren, jolasten ari zara eta ez zaizu hori burutik ere pasatzen.

Esperimentuak gaika banatzen ditu: airea, animaliak, argia, eguraldia, energia, giza gorputza, grabititatea, handitzea, koloreak, magnetismoa, makinak eta ura. Denak dira etxean dauzkagun edo erraz lortu ditzakegun baliabideekin egitekoak: ura, papera, ispiluak, liburuak, eta horrelakoak.

Esperimentuek bi atal dituzte. Lehenengo, jolastu eta ondo pasatu (adibidez, puxika bat, haria eta freskagarriak edateko lastotxoarekin airezko suziria egin) eta, ondoren, hori zergatik gertatu den ulertzeko azalpena.

Umeak motibatu egiten dira ondo pasatzen dutelako, baina ez horregatik bakarrik: normalean esperimentu hauek gurasoen laguntzarekin egiten dituzte, eta horrek eskatzen du gurasoek beraiekin batera jolastea, eta hori beraientzat garrantzitsua da.

Liburu honek aurkezten dizkigun esperimentuekin jolasteagatik inor ez da zientifiko bihurtuko, eta agian askori ez zaie curiositate berezirik piztuko, baina seguru ondo pasatuko dutela :-). Negua laster helduko da, eta etxean egon beharreko egun euritsu horietarako plan egokia izan daiteke.

Interesgarria iruditzen bazaizue, herriko liburu dendetan galdetu, eta, ez badute, gustura ekarriko dituzte.

Egilea: Potter, Jean
Argitaletxea: Elhuyar
ISBN: 978-84-92457-69-4

Pedro Arreitunandia

PANADERIA
POTERO

GREGORIO AZKUE

ETXEKO TEL. 943 60 43 17
DENDAKO TEL. 943 60 36 43
OKINDEGIKO TEL. 943 60 45 12

LEA-ARTIBAI
Hileta zerbitzuak - Beilatokia

MUTRIKU Tel.: 943 60 41 20
ONDARROA: Arta Bide, 24 - Tel.: 946 830 960
Mug: 659 879 268

Mutrikutik Sevillara, aldapetatik lautadetara

Lehenengo pausuak eman ditut Andaluziako lurretan. Mutrikuko etxe zuriak atzean utzi eta patio zuriek hartu dute lekua nire inguruan. Urte beterako alde egin dut aldapetatik, alde euri zaparradetatik eta adokinetatik. Urte beterako lautadak eta eguzkia aukeratu ditut.

Txurrukaren atzaparrak markatutako norabidean hartu nuen hegazkina eta Sevillara iritsi nintzen, Kazetaritzako hirugarren urtea bertan egiteko asmoz. Iberiar penintsula lainoen gainetik zeharkatu eta Euskal Herriko beste hiru lagunekin batera ekin diot abenturari.

Euskal hitzak nire ahoko gela ezean gorde ditut eta gaztelera ezpainetan hartuta ibiltzen naiz kalean barrena. Andaluzen azentu itxian zaila egiten zait kontatzen dituzten milaka txisteetatik bakarren bat ulertzea, eta irri behartu bat eskaintzen diet, lagunak egiteko asmoz. Hala ere, esku zabalik hartu naute egin berriak ditudan lagunak. Benetan erraza da hemen festarako lagunak egitea. Han ez bezala, seriotasuna da hauei falta zaiena.

Sevillako txokorik ederrenak bisitatu ditut jada. Mapa bat eskuan eta oinak ibiltzeko prestu jarri

ondoren, Trianako zubia, Espainiako plaza, Santa Cruz auzoa eta beste hainbeste leku turistikoko ikus-tereko aukera izan dut. Hala ere, Sevillako patio zurien artean galdu nahi dut, kale estuetan barrena korrika egin eta hiriko ezkutaleku guztiak bisitatu.

Esperientzia ikaragarri baten atarian aurkitzen naitela esaten didate guztiek; aprobeztatzen jakingo dudalakoan nago. Jadanik hasi naiz nire egoeran dauden munduko hainbat txokotako gazteak ezagutzen: Italiarrak, Frantziarrak, Ingalaterrakoak, Irlandakoak... Giro polita sortu dugu denon artean. Danbor hotsak, flamenkoaren takoi hotsengatik aldatu ditut, hizkuntza bat beste batengatik, herri bat hiri batengatik. Baina oinak oraindik lur beraren gainean ditut, eta buruak toki berean jarraitzen duen bitartean, aukera paregabe hau aprobeztatu nahi dut.

Sevillak kolore berezia duela dio abestiak. Nik guztiak nahastu eta hemen nire kolorea bilatzen jarraituko dut. Ikasiz bizitzen eta bizitzen ikasiz urtebete pasa. Bueltakoan, txiste mordo bat izango ditut herritarrei kontatzeko, azentu itxi bat erakusteko eta ahoko gela hezean gordetako euskara maitea barrote artetik askatzeko. Bitartean, primeran segi!

Malen Aldalur

KRAUSSK★

METAL GOGORRA

Lagunak baino gehiago dira. Amorruta eta emozioak ateratzen dituzte musikaren bitartez. Euren musika-estiloa ez omen da entzuteko errazenetakoa, baina zuzenean erakusten duten indarraz liluraturik gelditzen da jendea.

Noiz eta nola hasi zineten musika egiten?

Udaletxeak Gaztetxe gainean lokalak prestatu zituenen hasi ginen; hau da, herriko taldeentzat musika jotzeko lokalak egokitu zituztenean. 2008 inguruan izan zen hori. Lagun taldetxo bat batu ginen, eta leku jakin bat edukitzeak asko erraztu zigun lana. Musikaren munduan eta kontzertuetan-eta asko batzen ginen eta zerbait sortu nahi genuen, baina geure estilorekin. Poliki-poliki hasi ginen Aritz Larrea (gitarra), Jon Antxustegi (baxua) eta Beñat Perales (ahotsa). Handik pixka batera, Ibon Aginaga (gitarra) eta Igor Lizardi (lehengo baterajolea) batu zitzaizkigun. Behin taldea osatuta, abestiak landu eta kontzertuak emateari ekin genion. Hiru bat urtera, ordea, Igorrek, lan-kontuak zirela-eta, taldea laga zuen, eta Aitzol Collazok hartu zuen haren lekua. Aurtengo udan, aldiz, Aritz kanpoan izan denean, Aitzol Urkiza izan da haren ordezkia. Benetan eskertzekoa bere laguntza ere!

Hasieran, bertsioak egiten hasi ginen eta, poliki-poliki, eboluzio bat izan dugu: geure lanak sortu, kontzertuak eman...

Badaude Interneten zuen abesti batzuk entzungai. Zeuenak dira bai hitzak eta bai musika?

Bai, geureak dira. Jon ibiltzen da letrak idazten eta Aritz ere bai; gero, musikan, hor Ibon ibiltzen da gehien. Kanta jakin batzuetan lagundu izan digute Xabier Astigarraga eta Iñigo Arrizabalagak ere, pare bat kanta jakinetan, ideia berriak eta beste ikutu batzuk emanda.

Musika eskolatik pasatutakoak zarete ala autodidaktak?

Bai, musika eskolan ibilitakoak gara txikitan, baina han ikasitakoa beti onerako den arren, egiten dugun musika gure kabuz ikasi dugu gehienbat. Gutako batzuk,

hala ere, gitarrako klaseak jaso ditugu, eta gainera, lagun artean eta beste taldeetako kideekin ere asko ikasi dugu.

Bestalde, taldekide batzuk beste talde batzuetan ere aritu izan dira, eta horrek esperientzia maila bat ematen dio taldeari, asko errazten da bidea.

Zeri buruzko abestiak egiten dituzue? Abestiak entzunda, ez da erraz ulertzen zer esaten duzuen-eta.

Gai sozialak, gizarteko kontuak, denuntzia estilokoak. Adibidez, Saturrarango kartzelari buruzkoa daukagu bat. Eta, gero, ba, gazteon ingurukoak, lan-kontuak, kontrola, jazarpena... Letrek beren zera daukate, sako-nak dira. Orain arte ez gara ausartu inongo gai erromantikoei; egunen batean, agian.

Nolako musika egiten duzue? Nola definitu zuen estiloa?

Metal gogorra. Bueno, metal gogorra zenbait ukitu melodikorekin. Baina ez zaigu etiketarik jartzea gustatzen. Gerta daiteke metal gogorraren bila doanari gurea hain gogorra ez iruditzea ere. Bariante asko daude, eta ez dugu etiketarik nahi. Gustatzen zaigun musika egiten dugu estilo batean zentratu gabe.

Zeinen jarraitzaile zarete?

Denetik entzuten dugu guk, metalaz gain ere bai. Euskal taldeak entzuten hasi: Sutagar, Anestesia, Ekon... eta gero, nazioarteko taldeetara pasatu gara. Guk egiten duguna da horiek denak xurgatu, koktelera batean nahastu eta geurea sortzen saiatu. Geure burua betetzen duen estiloa egiten dugu, gustura sentiarazten gaituena.

Erraz adosten dituzue estiloak eta abarrak zeuen artean?

Lehen, askoz gehiago kostatzen zitzaigun, baina orain gero eta errazago egiten dugu bat; ikasten goaz, gero eta errazago egiten dugu. Lehen, egin beharraren egin beharrarekin, 4 minututan sartu nahi genituen gure influentzia guztiak. Orain, ez gara hainbeste arduratzen, eta esaten dugu: hau estilo honetakoa egingo dugu eta beste hau beste horretakoa. Zentzu gehiagorekin jotzen dugu orain, geure ardatz bat hartuta, estilo propioaren bila goaz. Hasieratik garbi eduki genuen, lehenengo, bertsio batzuk egin behar genituela jendaurrean ohitzeko, soltura apur bat hartzeko eta, gero,

ANSORREGI

Oinetakoak

Erdiko kale, 9 - 943 60 33 42

OKILA SUKALDEKO ALTZARIAK
EBANIZTERIA

OKILA AROZTEGIA S.L.

Txirritxa - Mutriku

Tel. 943 60 40 18 - Faxa: 943 60 31 03

apurka-apurka geure kantuak egiten hasiko ginela. Gaur egun daukagun estiloarekin sentitzen gara erosoan, eta bide horretatik segituko dugu.

Maketa bat atera zenuten; ondo saltzen ari da, ala? Saldu? (Barre artean). Ez genuen dirua irabazteko egin, gure musika zabaltzeko baino. Eta, batez ere, ikasteko, geure akatsetatik ikasteko.

Zer duzue nahiago: zuzeneko ekitaldia ala diskoa grabatzea?

Zuzenekoa, zalantzarik gabe. Diskoan, jendearen bertasun hori galtzen da. Berdin zaigu aurrean 3, 5 ala 35 lagun izan: guk zuzenean jo nahi dugu. Diskoak saltzeko baino ilusio handiagoa egiten digu ez-dakit-nongo jaietan, txosna batean jotzeak, eta geure inguruko beste talderen batekin jotzeak. Gu zuzenekoak gara: irten eta txikitu! Diskoak material «fisiko» bat baino ez dira, jendeari nolako musika egiten dugun erakusteko bide bat baino ez.

Eginda zaudete zuzenekoetara, beraz.

Bai, gure taldeak hasieratik daukana da aurpegi handi batzuk garelara. Lotsa galduta daukagu. Gurea baino talde hobeak asko dira, baina gu beti ateratzen gara jende aurrera galtzekorik ez daukanaren filosofiarekin.

Ez gara urduri jartzen, eta jendeak pentsatzen du: nolako aurpegia daukaten hauek! Antzokia beteta izan edo lau laguntxo izan aurrean, dena ematen dugu guk, eta hori eskertu egiten du ikus-entzuleak. Bueno, eta geu ere ahalegintzen gara musikagintzan hazten eta hobetzen eta ez lau akorde jo eta aurrera egiten.

Aurrera begirako asmo berririk, bai?

Beste CD bat atera nahi dugu datorren urtean, eta orain horrexetan ari gara. Baina bitartean kontzertuak emateko asmoa ere badaukagu.

Badaukazue horretarako disketxerik?

Gaur egunean autoekoizpena egin beharra dago, autopromozioa eta auto-dena. Askok lagundu digu jendeak; esate baterako, Jon Iturrinok, Axularrek, edo diseinuan ibiltzen direnek. Mutriku herri txikia izanik ere, zorionez, lagun eta baliabide ugari daukagu inguruan. Gero, geuk ere egiten dugu promozioa ordenadorez, ezin zara-eta beste inork egiteko zain egon. Inguruan daukagu beharrezko guztia. Kontzertuak lortzerakoan ere ezin gara besteen zain egon, gu izaten gara deika aritzen garenak, gaur egun norbera ez bada mugitzen ez dago ezer lortzerik.

Facebooken eta Myspacen gaude!

SUSTRAIAK

LORE NATURALA ETA ARTIFIZIALA
LORE MOZTUAK - OPARIAK
DEKORAZIOA - ATARIAK - BULEGOAK
EZKONTZAK - HILETAKO KONPOSIZIOAK

Erdikokale - Mutriku

PIKUA

www.pikua.es

eguneroko menua

Tel.943 942 222 · 629105733 · luis@pikua.es

**JATETXEA
LANDETXEA**

Laranga auzoa (Mutriku)

**berezitasuna
txerri txikia**
(enkarguz, erreta edo burduintzian)

Domusantu-lorak eta kalabazak, juandakuak gogoratzeko

Laster, zemendixaren batian, Domu Santu edo Santu Guztien eguna dator. Egun hortan fameli-xako hildakuei lorak erematen zakuez kanposantura, batez ere *krisantemuak* (zurixak, lila-arros-karak...). Zeozeitxio esaten dixue batzuk Mutrikun *Domusantu-lorak*.

Jatorrixan Txinakua da landara eder hau, eta badira bi milla urtetik gora Txinan eta Japonen apaingarri bezela ibiltzen dala. Azken herri hortan lora santua zan, eta gaur egun ere bizitza luziaren, hilezkortasunaren eta zintzotasunaren ikurra da. Japongo ezkutuan (escudo) krisantemua azaltzen da. Baiña ez edozein, urre kolorekoa edo horixa. Japongo banderaren erdixan eguzkixa dago, baiña batzuen ustez petaluak galdutako krisantemua irudikatzen deu biribil gorri horrek.

Euskera batuan “urrelili” izena ere ematen zako. Urrezko loria. Zientzia-izenak ere esanahi hori berori daka: *chrysanthemum*, grezierazko hitz honetatik dator ‘chrysos’+ ‘anthemon’. Urrezko loria. Zerreitxio? Ba, XVIII. gizaldixan Europara ekarri zitxuen lehelenguak horixak edo urre-kolorekuak ziralako.

Segurutik Santu Guztien egunian lora hori erabiltzeko beste errezoietako bat izango zan udazkenian, gure lorategixetan lorak urritzen juan ahala... gelditzen dan lorarik ederrenetakua dala. Dana dala, aspaldi, kandelak eruaten ziran kanposantura hildakuak gogoratzeko, eta lehenago oraindik, eleizan, kandelak eta ogixa eskeintzen ziran euren omenez.

Edade batetik gorakuek ondo gogoratuko deuen bezela, sasoi baten gaztiek Domu Santu egunera

Krisantemua

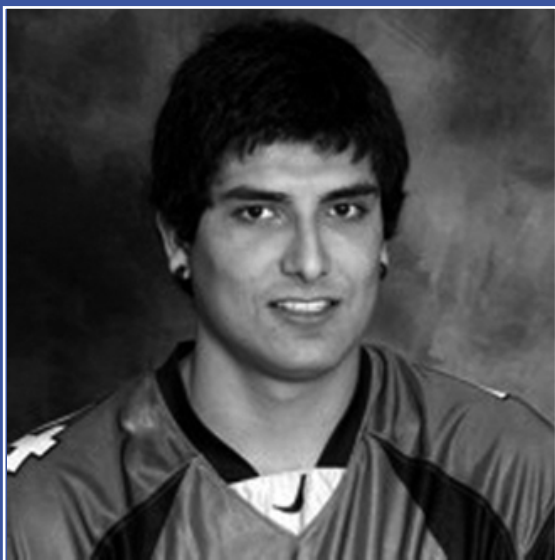
ko kalabazak ostutzen zitxuen. Begixak, sudurra eta ahua zulatu, gaiñetik tapia egin, eta kandelak sartzen zitxuen barruan; gero, illuntzian, kalabaza haren kalezulo illunetan jartzen zitxuen jentia billurtzeko. Batzuen esanetan, kalabazak buru-hazurra irudikatzen deu, eta horrek heriotzia modu parregarrixan, edo gitxienez ez hain modu negatibuan, hartzeko balixo zoan.

Askok, oraindik ere, kandeladun kalabaza honek jartzeko ohitxueria Ameriketatik gurera ekarritxako kontu berrixa dala uste deue, Coca-cola etorri zan bezelaixe. Ez, ba. Aspaldiko kontua da Mutrikun. Eta ez hemen bakarrik. Europa zaharrian, zeltek, uda ostian, uzten amaieria ospatzen zeuen suak piztuta. Kristautasuna zabaldu zanian jai pagano horri beste ikuspegi bat eman zakon, eta ordu ezkerotzik hildako santuak (zemendixaren batian) eta hildako danak (zemendixaren batian eta bixan) gogoratzen ditzugu.

Mutrikun, gure aitxon-amona gehixenek esan digunez Santu Guztien illuntzian egitxen zan aitzatu degun kalabaza-olgetia, baiña bada urrixiaren 31n eta zemendixaren 2xan egitxen zala esaten doanik. Adibidez, Halloween hitza ingelesezko esaera honetatik ei dator: "All Hallow's Even". Esanahixa: «Santu guztien bezperia».

Azken urtietan, urrixiaren 31 inguruan, “Gaba beltza” izeneko jaixa ospatzen da Mutrikun. Gaztañerriak eta *Talaixako mamua* ikuskizunak jai zaharra berritxu besterik ez deue egitxen. Eta... ze ibiliko ete zan Mutrikun krisantemua eta kalabazak etorri aurretik? Egongo zan beste landararen bat geure artetik juandakuak gogoratzeko, seguru.

Josu Larrañaga Arrieta

Erik Mendizabal

ZESTA-PUNTAKO PILOTARI ONENEN ARTEAN

Erik Mendizabal (Bolivia 1986), aurrelari mutrikuarra nagusi da Floridako Dania Jai Alai pilotalekuan (Florida) eta momentu honetan Hiruko Koroa lortzeko bidean da. Horretarako, urriarekin batera bukatuko den udako denboraldian lehenengo postuan geratu beharko da hiru sailkapenetan: Sailkapen Nagusia (Most Wins), Buruz-burukoan (Singles) eta Binakako Txapelketan aurrelarien sailkapenean. Momentu honetan, hiru sailkapen horietako liderra da Erik Mendizabal.

2007an egin zuen debuta Estatu Batuetan eta denboraldi horretan bertan Most Wins titulua irabazi zuen, hau da, pilotari guztien artean (40 inguru) kiniela gehien irabazi zituena izan zen. Orduz geroztik, beste bi aldiz irabazi du Most Wins titulua eta Buruz-buruko txapelaldian ere izan da. Momentu honetan zesta-puntako pilotari onenen artean aurkitzen da Erik baina Hiruko Koroa lortzen badu historia egitea lortuko du eta Dania Jai Alai pilotari handien zerrendan sartuko da. Hiruko Koroa (Triple Crown) lortu dutenen artean daude Egurbide (mutrikuarra hau ere), Arriaga, Joey edota Solozabal.

Azken pilotari honek, Ricardo Solozabal ermuarrak, Erik-en helburua oztopatu dezake. Izan ere, Buruz-

buruko sailkapenean berdinduta daude biak 25 garaipenekin eta ez dago argi urriaren amaieran zeinek altxatuko duen buruz-buruko titulua. Beste bi sailkapenetan gauzak nahiko erraz ditu Erik-ek: Binakako Txapelketan aurrelaririk onena da 29 garaipenekin. Bigarren lekuan Diego Beaskoetxea dago baina nahiko urruti, 18 garaipen lortu baititu Gernikakoak. Sailkapen Orokorrean berriz (Most Wins), Erik lider sendoa da 141 kiniela irabazita. Bigarren postuan dagoen Jon Zulaika donostiarra oso urruti dago 106 garaipenekin.

Esan bezala, udako denboraldia urriaren amaieran bukatuko da eta Hiruko Koroa lortzeko aukera handiak ditu Erik-ek. Binakako Txapelketan aurrelari onenaren titulua esku-eskura dauka eta baita Sailkapen Orokorreko titulua ere. Buruz-burukoa ere lortzen badu, Hiruko Koroa eskuratuko du, dudarik gabe, oso pilotari gutxiren esku dagoen titulu preziazua. Hala ere, Solozabalek eginahalak egingo ditu hori eragozteko. Sasoi betean dago Erik Mendizabal eta azken asteetan bera izan da Daniako pilotaririk onena.

Gure errotak

Mutrikuko erroten historia idazteko asmoa daukagu. Sasoi batean eguneroko bizitzarako hain beharrezkoak ziren makina horiek, gaur egun, tamalez, erdi ahaztuta dauzkagu eta gure paisaiatik ia desagertuta. Erroten berreskurapen kultural eta historiko honetarako 4 laguntza mota izan ditugu:

a) Irauten duten aztarnak (materialak zein ez-materialak). Hobeto edo okerrago kontserbatutako eraikin eta instalazioen aztarnak, berez, ehotze-elementuak egon zirela gogorarazten digute. Erroterei lotutako toponimia urria ere lagungarria zaigu. Baina, zoritxarrez, gure udalerriko erroretan ez da egin indusketa arkeologikorik. Elementu higigarriak, erremintak eta lanerako tresnak, modu bakanean biziraun dute, euren jatorrizko lekuetatik desagertu direlako: salduta, zakarrontzira botata edo ganbararen batean ahaztuta; hartara, laster inork ez du izango euren berri, eta egon zirenik ere ez du jakingo. Erroten kokalekura jota, landa-bisitek erakutsi digute oraindik gelditzen direla zenbait elementu: kanalak, anteparak, turbinak, erroterriak, edota erroterriak ateratzeko harrobiak.

b) Antzinako dokumentu eta eskuizkribuak. Artxibategi publiko zein pribatuetan gordetzen diren lekukotasun horiek "gure" dokumentuak dira, ez euren jabetzagatik, baizik eta kontsultatzeko erraztasunagatik. Euskarri digitalean kontsulta daitezke eta nahiko modu zehatzean agertzen dute gure herri historia. Antzina, dokumentuotan gaur egun uste duguna baino askoz gehiago jasotzen zen, eta horregatik nahiko ondo kontserbatuta iritsi zaizkigu gure egunetara; datu bitxiez gain erroten ezaugarri eta gertakari nagusien erretratu zehatza ematen digute. Errotek garrantzirik izan

ez balute ez zen egongo hainbeste dokumentu idatzirik.

c) Pertsonen oroimen indibiduala eta kolektiboa. Elkarrizketen bidez jakintza iturri paregabe horretatik edan daiteke, nahiz eta denbora-muga eduki, izan ere, adineko pertsonen lekukotasunek ez digute ematen ehun urtetik gorako informaziorik, kasu gehienetan euren aurretikoen datu gutxi gogoratzen dituzte-eta. Denboran atzera egin ahala oroitzapenak erraz ahazten dira eta zehaztasuna galtzen dute. Datu horiek galdu aurretik, batu behar dira, bestela ikerketaren zati bat osatugabe gera liteke.

d) Bibliografia. Mutrikuko erroterei buruzko bibliografia urria izan arren, beste batzuek egin dituzten lan horiek baliabide erabilgarriak dira. Eskertzekoak dira beste egile batzuek aurretik egin dituzten ikerketa-lanak, eta eurek urratutako bideetatik abiatu gara Mutrikuko historiaren zati hau berraurkitzeko.

Errota-motak. Mutrikun katalogatu diren bi errota-mota deskribatuko dira, elikadurarako erabiltzen zirenak (kakaoa edo zerealak ehotzekoak, irin bihurtzeko) eta eraikuntzako materiala ehotzekoak (igeltsoa ehotzen zuten, labea txigortu ostean). Badauzkagu datuak esan ahal izateko Mutrikun, gutxienez igeltsoa ehotzeko hiru errota egon zirela; gaur egun ahaztuta dago eginkizun hori Mutrikun. Erroten artean, gutxi batzuek, uraren indarra erabili beharrean animalien indarraz mugitu ziren, edo oraintsu, elektrizitatearen indarraz.

Zenbat errota egon ziren gurean? Kopurua aldatuz joan da ikerketan aurrera egin ahala. XVII.

mendearen lehen laurdenetik aurrera badauzkagu datu estatistikoak. 1625ean 11 aipatzen dira, 1771n 9 errota daude, 1832rako 13, 1845ean eta 1868an 11 errota, 1898an 6 baino ez ziren gelditzen, 1928an 7 aipatzen dira, 1988an 12 aipatu zituzten eta guk Mutrikun, 20 errota aurkitu ditugu, nahiz eta horietako bat gaur egun Mendaro udalerrian egon. Dokumentuek salatzen dutenez, errota horietatik hiruk 500 urtetik gora dauzkate. Ikusiko dugu errota batzuek izena ere aldatu zuela.

Jabeak eta errenteruak. Errota, Erdi Aroko gizartean, tresna teknologikorik osoena eta erabiliena izan zen. Nahiz eta errotaren asmakuntza aurreko gizaldietatik etorri, Behe Erdi Aroan lortu zuen zabalkunderik eta hedadura geografikorik handiena. Gaur egun sinesgaitza iruditzen zaizkigun inguruetan ere egon ziren errotak, adibidez Olatz bailaran edo Artzainerrekako goialdean.

Zerealen ekonomiarekin lotura zuzena zeukatenez errotak oinarritzko tresnak izan ziren familien elikadurarako, beraz, bere kontrola biziraupenari lotutako elementua izan zen eta garrantzi handikoa kontzejuetan. Botere ekonomikorik handiena zeukaten herrietako eliteak —baita eliz eliteak ere—, oso azkar ohartu ziren makina hidraulikoek zeukaten interes espekulatiboaz eta errentatzaileaz. Horregatik, errotak jabetzan hartu eta horrela gizarte kontrola ezartzeaz gain irabazi ederrak lortzen zituzten. Errota berez ez zen euren intereseko elementua, errenta eta errotatik lor zezaketen kontrola baizik. Horretarako, ubideak eta errotak zeuzkaten errentan, begi bistatik galdu gabe garauaren prezioaren goranzko joera. Errotak errentagarriak ez zirenean edo konponketak zirela-eta inbertsio handiak egin behar zituztenean,

jabeek saldu egiten zituzten edo hondatzen utzi.

Errotak. Sail honetako atal bakoitzean, errota bati buruzko datuak emango ditugu, eta horretarako, bailaraz bailara, erreken beheko aldetik hasita iturbururantz egon ziren errotak aztertuko ditugu. Ahaleginduko gara errotei buruzko hainbat argibide ematen: jabeen izenak, errentak, erreteroeak bete behar zituzten baldintzak, etengabeko konponketak, liskarrak, salmentak, trukeak, zerealaren prezioa, etab, baita dokumentatu dugun kon-daira edo pazadizoren bat edo beste. Informazio horrez gain erroten inguruko bizimodua ekarriko dugu hona: laka (errotariak jasotzen zuen ordaina), gerra-osteko prezintuak, harriak pikatzeko lana, erroten zatiak eta euren izenak, etab.

Oharra:

Egileak: Javi Castro (Donostia, 1953. Deban bizi da), kimikaria da eta Aranzadi Zientzia Elkarteko Etnografia saileko kidea da.

Josu Larrañaga Arrieta (Bilbo, 1976. Getxon bizi da), jatorriz mutrikuarra, filologoa da eta Mutrikuko herri hizkera eta etnografiako zenbait alderdi batzen dihardu.

Duela bi urtetik hona, euren ordu libreetan, eta irabazi asmorik gabe, egileek Mutrikuko errotei buruzko datu etnografikoak batzen dihardute, euren zabalkunderako. Kontuan hartuta argitalpen mota hau eta dagoen espazioa, errota bakoitzaren datu batzuk baino ez dira argitaratuko hemen, gainerakoa Mutrikuko errotei buruzko historia osoa batuko lukeen balizko monografia baterako utziz.

Aurtengo denboraldian, Euskal Herriko txapelketa guztietan (680, 640 eta 600 kilotakoetan) bigarren gelditu da Mutrikuko Soka Tira taldea. Meritu handiak egin dituzte, beraz, Munduko Txapelketan parte hartzeko. Eta hantxe izan dira gure tiralariak Suitzako Appenzell herrian mundu zabaleko bazter guztietatik joandako taldeekin lehia gogorrean. Baina, sokari tiratzeko ez ezik, egunerokoan idazteko ere tartetxo bat hartu zuten, eta hementxe ditugu euren bizipenak.

Sokari tiraka, Suitzara!

... "Abuztuan, taldea ezin batuta ibili gara entrenamenduak ondo egiteko. Eguna hurreratzen doala, jendea ere ari da etortzen. Azken astean, talde osoko entrenamenduak egin ditugu.

Munduko Txapelketara nola joan erabaki ezinda ibili eta gero, azkenean, furgonetan joatea erabaki dugu. Batzuk txarto daukate jai hartzeko"...

Irailak 4, asteartea

Iluntzeko 7etan irteteko eguna eta ordua. Saturranen elkartu gara denok, 'Arresto' izan ezik; Itziarren jaso eta hemen goaz denok Suitza aldera. 15 lagun: Pedro Doistu, Angel Arrieta, Patxi Ituarte, Gotzon Arrieta, Mikel Egaña, Andoni Elordieta, Aitor Izagirre, Mikel Agirre, Javier Urresti, Gorka Arreitunandia, Jon Arregi, Nerea Arrizaba-

laga, Roberto Soto eta Aratz eta Larraitx Soto.

Sokan egin behar dugunok, eguerdiko bazkariarekin: ezin afaldu eta ezin gosaldu. Pisuari sartzeko, horrelaxe izan behar du! Hortxe ibili gara azken hilabete honetan: entrenamendua bukatu eta pisatzera, bakoitzak zenbat pisu galdu edo irabazi...

Irailak 5, asteazkena

Ondo egin dugu bidaia, eta goizeko 9 eta erdiak aldera heldu gara Appenzell herrira. Lehenengo gauza, akreditazioak jaso. Urduritasuna nabari da kirolarion artean. Bakoitzak bere akreditazioak jaso eta pisu ofizialera, ahal denik eta arroparik gutxienarekin, kaltxa txikiekin bakarrik. Pisatu gara, eta hau sorpresa: 640 kilotan tiratu behar

>>>
Olgatzeko tartea ere
atera zuten taldekideek.

<<<
Mendi buelta ederra egiteko
aukera paregabea.

dugunon batuketa egin eta 639,2 Kg. Juxtu, baina ondo. Hori egin eta gero, 700 kilotako kategorian apuntatzera joan gara.

Dena bukatuta, lehenengo gauza: gosaltzea. Furgonetan ekarri dugun janaria gosaldutako dugu. Gero, lotako leku bila joan gara. Sorpresa txikia: denok batera logela batean.

Deskantsatu eta entrenatzaileak arratsaldean entrenamendu txiki bat egin behar dugula-eta joan gara.

6etan, afaltzera. Bakoitzak nahi duena har dezake. 9etan, denok lotara.

Irailak 6, osteguna

8ak eta laurdenetan, tiratzeko lekura joan gara denok, epaileen aurrera, seilua hartu eta botak egiaztatzen. Sekula ez, baina gaur arazoak ipini dizkigute botekin, eta ia-ia tiratu gabe utzi gaituzte. Arazoa konpondu eta 9etan tiratzera.

Mutil handiak bistatu dira 700 kilotako kategorian; norbera handia, baina besteen aldamenean jarri eta txiki sentiarazi naute.

Bederatzi talde ginen gure grupoa, eta pozik, seigarren geratu gara-eta!

Irailak 7, ostirala

Gure tiraldiak ordu 1ean hasi dira. 12ak eta laurdenetan, botak eta akreditazioa egiaztatzen

epaileen aurrera. Gaur ere botak arazoak, baina Patxirenak bakarrik. Aldatu eta kitto.

Sei taldeko grupoa izan da gurea; nahiko ondo ibili gara, 3.a eta 4.a berdinduta gelditu gara. Pena: gehitxoago espero genuen.

Hortxe bukatu da aurtengo denboraldia.

Irailak 8, larunbata

Bart gauean jaialdi bat egon da, eta hortxe ibili gara denok...

Gaur, larunbata, bakoitzak nahi duena egiteko eguna: batzuk erosketak egitera, beste batzuk besteen tiraldiak ikustera, eta beste lau, berriz, mendi buelta bat egitera joan dira. Mendi buelta polita.

Biharko dena prestatu eta lotara.

Irailak 9, igandea

Goizeko 7etan gosaldutako eta 8ak aldera martxa Mutrikurantz. Bidaia ona egin dugu. Gaueko 9 eta erdiak aldera heldu gara Mutrikura. Furgonetak hustu, dena lokalean utzi eta etxera.

Bihar, astelehena, batzuentzat lan eguna, eta libre daukatenak, furgonetak lagatzera.

Akabo aurtengo denboraldia. Berria hasteko prest.

Jende berria onartzeko esku eta ate zabalik gaituzue!

ALBERTO
Zorionak Osaba,
laster urteak bete-
ko dituzulako. Gu,
ospatzeko prest
gaude; pintxoak
eta edaria zure
kontu!

IDOIA
Ama, emazte
mundiala zara!
Zorionak.

ARATZ ETA IZARO
Zorionak bikote! Jarraitu beti bezalako
jatorrak eta alaiak izaten. Asko maite zai-
tuzten Isasi eta Sagastiberri baserrikoak.

1954. urte inguruan, San Jeronimo egunean jaietara gerturatutako kuadrila bat. Ezkerretik hasita: Maritxu Ituarte "Benteria", Eduardo Lezertua, Mari Tere Arrasate, Soraya Anakabe, Clarita "Nakarra", Juan Cruz Anakabe, Mª Tere Anakabe, Maria Jose Lezertua, Mª Sol Ulazia, Carmen Sustaeta, Jontxu Lekube, Juanito Galparsoro, Itziar Galparsoro, Mª Carmen Arrasate, Esperanza Arrasate, Trini Mendizabal, Rosa Mari Agirre, Lurdes Flores, Rosita Arostegi, Mari Sol Alberdi eta Mª Jesus Agirrebengoa (bi horiek motor gainean).

1958. urtean San Migeleko "Otxotia", zinean kantatu ondoren.

Ezkerretik hasita: Loreto Galparsoro, Teresita Agirregomezkorta, Mª Carmen Anakabe, Eloisa Galparsoro, Mª Carmen Miguez, Rosarito Garagarza, Lupe Tejeida, Mari Pili Garagarza.

ANSORREGI

Oinetakoak

Erdiko kale, 9 - 943 60 33 42

IÑIGOBELÉN
konde 3 - tfnoa. 943603701

argazki lanak
erretoke digitala
diseinu grafikoa
fotokopiak zuribeltzean/koloretan

euskal preso eta iheslariak etxera

ZAINTZAKO BOTIKAK**URRIA: Gaueko 10ak arte.**

15etik 18ra Burgoa
 19tik 21era Zalduegi
 (zapatu goizean Otxagabia)
 22tik 25era Apraiz
 26tik 28ra Otxagabia
 29tik 31ra Zalduegi

AZAROA: Gaueko 10ak arte.

1ean Zalduegi
 2tik 4ra Burgoa
 (zapatu goizian Apraiz)
 5etik 8ra Otxagabia
 9tik 11ra Apraiz
 12tik 15era Burgoa
 16tik 18ra Zalduegi
 (zapatu goizean Otxagabia)
 19tik 22ra Apraiz
 23tik 25era Otxagabia
 26tik 29ra Zalduegi
 30ean Burgoa

Gaueko 10etatik aurrera
ELGOIBARREN
 ikus 4. orrialdea

MENDI IRTEERAK**URRIAK 28**

XXVI. HELDUEN IBI-
 LALDI NEURTUA (GMF)
 MUTRIKUN.

AZAROAK 11

MUTRIKUKO INGU-
 RUAK EZAGUTUZ

HITZALDIAK

Debemen, Udala eta Nekazaritza mahaia
antolatuta

Azaroak 5, 19:00etan Zabielen
 "Elikadura burujabetasuna".
 Hizlaria: Paul Nicholson.

Azaroak 15, 19:00etan, Zabielen
 Slow Food mugimendua.
 Hizlaria: Jose Manuel Garmendia.

Azaroak 9, 20:15ean Zabielen
 Herriko merkatarien marketing kanpainaren aurkezpena.

ZIRIAKO ANDONEGIren
mendeurrena eta orduko
euskaltzaleei omenaldia

Azaroaren 8an, HITZALDIA
 "Euskal prentsaren historia. Eta gaur zer?"

Azaroaren 15ean, MAHAI INGURUA
 "Euskararen normalizaziora urratsak
 Mutrikun"

Azaroaren 22an, HITZALDIA
 "Mutrikuko euskera. Erabilpena"

Azaroan zehar ERAKUSKETA.

ZIRIAKO ANDONEGI I. Literatur Sariketa

- Euskaraz idatzita, originala eta argitaratu gabea. Gaia librea.
- 18 urtetik gorakoak eta 16-18 urte arteko ek parte har dezakete.
- 3-10 orrialdeko luzera (Arial 12an).
- Lanak aurkezteko epea: azaroak 24.
- Informazio gehiago: kultura@mutriku.net edo Mutrikuko Udala.Kultura Saila

zure ziztada behar dugu

izan zaitez
berrialaguna

Maribel Urkiri
Aztate irratiko esataria

"Euskara da gure hizkuntza, mila urtetan zehar iraun eta gureganaino iritsi dena. Leku askotatik sartzen zaigu informazioa, eta euskaraz jasotzea da gure aukera BERRIaren bidez Euskal Herrian bizi geranok"

Jon Azpilaga
bertsolaria

"Hemengo berri jakiteko egunkari garrantzitsua da BERRIA. Euskaraz dagoen bakarra izanik oso gustura irakurtzen dut eta administrazioak gehiago lagundu beharko lukeela uste dut"

Oihana Kortazar
Mendi lasterketetako korrikalaria

"Euskal Herrian nahiz kanpoan euskal kirolariok lortzen duguna Berriaren bitartez jakinarazten delako euskal gizartean. Eskertzekoa da egiten duten lana"

berrialaguna izan nahi baduzu

www.berria.info/berrialaguna

Postaz: BERRIA, Martin Ugalde
kultur parkea, z/g. 20140 - Andoain

Posta elektronikoz: laguna@berria.info

Telefonoz: 943-30 43 45

Euskarazko komunikabideen
sarea osatu eta haiek
etorkizunari begira jartzeko

berria

informazio eguneratua eta euskarri gehiago:
www.berria.info/berrialaguna

CÓNDOR

Arrain kontserbak

ZIZZO BILANTE HNOS. S.A.

